

του «Νουμά» για ένα έργο στερεωμένο από κάθε καλλιτεχνική αξία. «Αν φοβήθηκες, όπως λείει, τα κοινωνικά του αποτελέσματα, οι φόβοι του εΐτανε μάταιοι. Γιατί ένα έργο χωρίς αξία, δεν μπορεί νάχη καμμιά συναισθηματική επίρροή στο κοινό και επομένως κανένα αποτέλεσμα, παρά το αποτέλεσμα της άσχημιάς του, που διαβατική θάνα και αυτή. «Αν πάλι τώκαμε από φιλική συγκαταβαση, τον παρακαλώ να μου τή για να τον ευχαριστήσω.

Στο δεύτερο άρθρο του Βασιλικού δέ μου πέφτει λόγος βέβαια νάπαντήσω. Θά εΐτανε άσπείο να κάνω εγώ την καλλιτεχνική άπολογία του έργου μου. Θέλω όμως να κάνω την άπολογία του ήρωά μου, τόσο παρεξηγημένου και τόσο συκοφαντημένου άπ' τον κριτικό του. «Οχι. Δεν είναι ένας ταπεινός πλουτολάτρης ο Μάρθας. Ο φίλος του ο Μάρκος, μιλώντας στην Α'. πράξη, δίνει το χαρακτηρισμό της προηγουμένης του ζωής, άφου στο δράμα δεν μπορούσε βέβαια να περάση όλη ή βιογραφία του ήρωα. Αυτός με χίλιους άγώνες άνάστησε το σπύτι του από μικρό παιδί, παλαίοντας με τη Μοίρα που τον κατάρτεχε, και προσπαθώντας να πλάθη γύρω του μια άτμοσφαιρα χαρής για τους αγαπημένους του. «Αυτός οικοδομεί τη ζωή σ' ένα σχέδιο όμορφιάς και καλοσύνης,» λείει ο φίλος του. Κ' ύστερα ύταν έρωτεύεται με τη Μίνα — ένα πλάσμα ρομαντικό που ζή απόξω άπ' τη ζωή, σε μια πλαστή άτμοσφαιρα εύτυχίας—την άρπάζει άπ' το πατρικό της σπύτι και τη φέρνει σ' ένα γελαστό άκρογιάλι, τη στιγμή που ή δυστυχία παραμονεύει για να σβύση τόνειρό της. Γίνεται φρουρός του όνειρου της. Κι' άπ' τη στιγμή εκείνη δέχεται αυτός όλα τα χτυπήματα της Μοίρας, κρύβοντας κάτω από ένα τραγικό γέλιο όλη τη φρίκη της αλήθειας. «Η Μίνα μένει πάντα έξω άπ' τη ζωή, ζή με τόνειρό της, είναι εύτυχισμένη. Οι άτυχίες πλακόνουν ή μια ύστερ' άπ' την άλλη. Πεθαίνει ο πατέρας της, που πάντα είχε το φόβο ή Μίνα πως το καμώμα της μπορούσε να του φέρη το θάνατο. Φθισική ή άξαδέρφη της, που ξέρει πως της πήρε τον αγαπητικό της. «Η φτώχεια τους παραμονέβει πάλι. «Οι' αυτά όμως υπάρχουνε μόνο για τον Παύλο. Για τη Μίνα είναι σαν να μην είναι. Χρειάζεται πολυς άλτρουϊσμός και πέλαιος αγάπης, να κρύβη μέσα του κανένας ένα τόσο μεγάλο πόνο και να μη τον μοιράζεται με τους αγαπημένους του και να παίζη μια κωμωδία εύτυχίας στις τραγικώτερες στιγμές. Κι' αυτό κάνει ή

«ταπεινός και δειλός» ήρωάς μου. Και μαζί μ' όλ' αυτά να βλέπη γκρεμισμένο ένα καλλιτεχνικό ιδανικό, που του αφιέρωσε τα καλλήτερα χρόνια της ζωής του. «Ο κριτικός μου έσπρωξε κι' ως εδώ ακόμα τη παρεξήγησή του. Το κράχ που έγινε αίτια να ματαιωθή ή πραγματοποίηση του σχεδίου του Μάρθα, του ταραίζει τα νεύρα. Μά ο Μάρθας δεν εΐτανε ένας έργολάβος που περίμενε να πλουτίση άπ' το σχέδιό του. Εΐτανε ο άρχιτέχτονας που ήθελε να ιδή ύψωμένο στο φώς το πλάσμα της ψυχής του, όπως θά ήθελε ο μουσικός να ιδή το έργο του έκτελεσμένο από μια τέλειαν ορχήστρα. Κι' όλα του τα γκρεμίζει ή Μοίρα. Και μέσα στη τραγικώτερη στιγμή βλέπει την αγάπη του να πλέη σ' ένα πέλαγο εύτυχίας και να σκορπάη γύρω τη χαρά της σε λουλούδια και σε τραγούδια. Και είναι τούτη ή στιγμή που πρέπει να της ξεσκαπάση όλη τη μαυρίλα της πραγματικότητας. Δέ θά το κάνει ποτέ. Μια διέξοδο του μένει. Να την πάρη, να φύγη μακριά, κάπου μακριά, σαν ένας κυνηγημένος, που ζητάει άσυλο, τρέχοντας και μη ξέροντας που πάει. «Η φανταστική κληρονομιά του τρελλού πεθερού του, του δίνει τα μέσα για να το κάνει. Δέ χαιρέτα πως θά κληρονομήση, ένας ποιητής αυτός, τα χρήματα του πεθερού του. Χαίρεται γιατί τα χρήματα αυτά, σε τέτοια στιγμή, είναι μια δύναμη, μια δύναμη που θά του εύκολύνη τη φυγή του, μακριά άπ' την πραγματικότητα, που θά του δώση τα μέσα να διατηρήση ανέγγιχτη την εύτυχία της Μίνας του. Τίποτ' άλλο δέ βλέπει άπ' αυτό. Κ' έρχεται τώρα, σά γέλιο της Μοίρας, ή στερνή άποκάλυψη. Και μέσα σ' ένα τραγικό παραλήρημα, κλείνονται μέσα στα στήθια του όλα τα φίδια της συμφοράς, μοναχος αυτός δυστυχισμένος, μέσα στα γέλια, στους χορούς, στα τραγούδια, φαντάζεται το σχέδιο του λυτρωμού. «Αρχιτέχτονας της ζωής, γίνεται άρχιτέχτονας του θανάτου. Δεν είναι άσπείο, σε μια προαίρεση, στη σκηνή του καναρινιού; «Αποφασίζει να πνιγεί μαζί με την αγάπη του. Τ' είναι ο θάνατος; Μια στιγμή. «Ως την τελευταία αυτή στιγμή ή Μίνα ζή μέσα σ' όνειρό της. Τρέχει να πεθάνη με το γέλιο της εύτυχίας. «Απ' το ένα όνειρο θά περάση στο άλλο. «Αμποτε καθένος μας έτσι να πεθάνη σε μια στιγμή υπέρτατης εύτυχίας. Ποιός δέ ζήτησε το θάνατο σ' ένα μεθύσι χαρής; Κ' ή αγάπη που σκοτώνει έτσι δεν είναι ή υπέρτατη αγάπη;

«Έτσι νομίζει ο Μάρθας πως νικάει την Είμαρ-

μένη, βάζοντας στερνό του όπλο τ' όνειρο μπροστά στην πραγματικότητα. Κι' αυτός ο πόλεμος του ανθρώπου με τη Μοίρα στάθηκε πάντα το μεγαλύτερο κίνητρο της ψυχής του τεχνίτη. Γιατί τραγικώτερη άπ' την τυραννία του κεφαλαίου, που πολεμάει ο φίλος μου ο Βασιλικός, στάθηκε πάντα με τη μυστική και άκατάλυτη δύναμή της, ή τυραννία της Μοίρας. Ποιός ξέρει! Ίσως το κεφάλαιο, σε μια Πολιτεία, που όνειρεύεται ή σοσιαλιστικός στρατός, νικηθή μια μέρα. Μά ποιός θά νικήση τη Μοίρα; Ποιός θά καταργήση τη σκληρή άνοστήτητα που έκείνη δημιουργεί ανάμεσά μας; Ποιός θά μοιράση σε ίσια μερίδια το κεφάλαιο της όμορφιάς, της υγείας, της δύναμης, του πνεύματος, της αγάπης, των περιστοιχειών, της θέσης του ανθρώπου κάτω άπ' τον ήλιο και το κλίμα; Γι' αυτό μέσα στην Πολιτεία που όνειρεύεται ο Βασιλικός με τόσο άλλους άξιους πολεμιστάδες, ή Τέχνη που σήμερα γυρεύει, θά πεθάνη από έναν φυσικό μαρσάμο. Και τάγγονια του καλού μου φίλου, ζητώντας μια παρηγοριά στην τέχνη, θά ξαναγυρίσουν στο Σοφοκλή και στο Σαιξπηρό, γιατί πάντα θά ζή ο Οιδίποδας και πάντα θά ζή ο Βασιλέας Λήρ.

Έτσι τελευταίον βλέπω εγώ το δράμα μου σαν ξένος τώρα, έτσι το είδανε και μερικοί άλλοι που μου κάμαν τη τιμή ((Ciuti, Lebesgue) να βρουνε στη τρίτη του πράξη μια πνοη άρχαίας τραγωδίας. Τώρα το έργο μου αυτό μου είναι πια άδικόφορο. Έξη μήνες περάσανε άπ' τη παράσταση του κι' άκόμα συζητιέται. Είναι άρεκτο για να βρεθή κανένας κι' ο ίδιος ένα έργο του. Ύστερα κάθε τεχνίτης, που τραβάει το δρόμο του, είπε κάποιος, πως μοιάζει με το φίδι, που αφίνοντας πίσω του το παλιό πουκάμισό του, ντύνεται το καινούργιο του, κ' ενώ ή κριτική τον γυρεύει στο παλιό του άμώμα, κινείται και βρίσκειται μακριά της. Την άρνω κ' ήρωα μου κλειστρούεται με να παλιό πουκάμισο και τρέβω το δρόμο μου.

Ένα πράμα ως τόσο με παρηγορεί για τη τόσο άμείλιχτη επίθεση του φίλου μου. Ο Βασιλικός δεν είναι ο μοναδικός άμείλιχτος αντιπρόσωπος της σοσιαλιστικής κριτικής. Σ' άλλους συναδέρφους του δέ βρήκανε χάρη ούτε οι άρχαίοι τραγικοί. Τελευταία μάλιστα μου πέσε στα χέρια ή κριτική του Ernest Crosby που βλήθηκε να έξευτελίση το Σαιξπηρό. «Απ' τον καιρό του Βολταίρου ο μεγάλος ποιητής δεν είχαν άκούσει τέτοιο κκτη-

Ο Ταγκόπουλος δεν το πιστεύω να το σκέφτηκε μόνο το ένστικτό του τον ώδήγησε που να γυρέψη για να βρη ή να πλάση μια ψυχή γενναία, ευγενική, μια χειραφετημένη. Η τέχνη του μπορεί να υπέστησε να της τυπώση τη σφραγίδα της ζωής βαθύτερα, να σβύση από την έντύπωση κάθε άχνάρι άπιθανότητας. Γι' αυτά ο καιρός δεν ήρθε δυστυχώς ακόμα στην Ελλάδα και όχι για το ζύπνυμα της συνείδησης. Μες την ψυχή ενός ποιητή αν αυτή ζύπνησε, με φτάνει έμένα. Θεότητες από τα σύγνεφα ή από τους Όλυμπους δεν έμπνέουν τους ποιητές κρυφή είν' ή ανταπόκρισή τους με το γύραθέ τους.

*

Όταν άνοίγω ένα από τα πρώτα δράματα του Λέσσιγκ, τη «Μίς Σάρα Σάμψον», την πρώτη δοκιμή άστικής τραγωδίας στη Γερμανία, και σκουντάβω στο άψυχολόγητο, στο άπίθανό της κ' ή πλήξη μ' άκολουθεί από μια σκηνή στην άλλη κ' ή δράση σέρνεται βαρειά με κόπο φτάνοντας λίγες στιγμές σε κάποιο ύψος, τόμολογώ πως δυσκολεύομαι να πιστέψω στην επίδραση, που έκαμε στην εποχή της. Κομμένη σε πρότυπα άγγλικά την κατηγορέσαν οι

ένάντιοι του Λέσσιγκ τότε. Δεν είχαν άδικο. «Οχι μόνο σε άγγλικά πρότυπα ήταν κομμένη, μα και την υπόθεσή της ο ποιητής τη γύρεψε στην κοινωνία της Άγγλίας. Γιατί; Γιατί οι άστικές τάξεις στην εποχή του Λέσσιγκ μόνο στη χώρα αυτή είχαν φτάσει σε οικονομική και πολιτική ανεξαρτησία κι ο Λέσσιγκ ήταν ο πνευματικός πρόμαχος των τάξεων αυτών της Γερμανίας κι ο άγώνας της ζωής του ήταν να ζυπνήση σ' αυτές ένα αίσθημα ανεξαρτησίας. Βήμα κοινωνικό είδε τη σκηνή ο ποιητής το «Νάθαν» κι ως τέτοιο τη μεταχειρίστηκε όλη τη ζωή του. Αύθόρμητη και για την όμορφη μονάχα δέ στάθηκε ή ποιητική παραγωγή του τα δράματά του όλα είναι πλάσματα περισσότερο της σκέψης και τάρισουργημά του άκόμα, ή «Εμιλία Γαλόττι», ένα του όπλο στο βαρύν άγώνα. Σ' αυτό έφτασε ο πρωτόπαιρος πολεμιστής της «Σάρας Σάμψον» ύστερα από δυο σχεδόν δεκάδες χρόνια. Αν ο Ταγκόπουλος ή άλλος στο ρωμαϊκό θά φτάση με την εξέλιξη σε άνάλογο ύψος, αυτό ο χρόνος θά το δείξη. Η ιστορία μόνο μές λείει πως παντού ή τέχνη για να φτάση στα ώραια και στα μεγάλα, τα ζωντανά ιδανικά άγκάλιασε, τα καινούρια κινήγησε κι άκαρπα δέ μεταχειρίστηκε τη σκηνή για βήμα, για όργανο του κοινωνικού άγώνα

που άναπτύσσει τη ζωή. Κι' αν στην αρχή ψελλίζει μοναχά, θάρρη ή μέρα και να κελαδήση. Ναί. αν είναι πια πολύ τέχνης υποδήλωση, παρά σωστή και τέλεια τέχνη οι «Άλυσίδες» του Ταγκόπουλου, έχουν ως τόσο τη βαθειά κοινωνική τους σημασία για την εποχή μας. Δεν ξέρω αν θά ζήσουν ή θά πεθάνουν για το μέλλον. Τα θάνατα έργα τα γεννούν μόνο μεγάλες εποχές λαών (να έννοούμεσαστε) όχι μεγάλα κράτη, μα σταθμοί πολιτισμών κι άγώνες για την απόχτησή τους). Η καλή θέληση μόνο δέ φτάνει για τα μεγάλα έργα. Η πραγματικότητα συχνά εκδικιέται με καρικατούρες τους. Ένα έργο είναι ζωντανό, φτάνει να ζήση μια στιγμή της εποχής του, να σημαδέψη μές σ' αυτή σταθμό προόδου, κεντήματος, ζυπνήματος σε κάτι νέο, να δώση για τη ζωή κάποια καινούρια αξία. Κι' αυτή οι «Άλυσίδες» του Ταγκόπουλου τη δίνουν στον τόπο που γεννήθηκαν με της «Αστρούλας την ευγενική μορφή, με τον άγώνα της για την Αλήθεια. Το δράμ' αυτό πετά στη μέση μια ιδέα, ούτοπική ίσως στη μορφή, ως τόσο μια ιδέα, που τη χρειάζεται ή ζωή για πρόσδό της, παρασταίνει, συμβολίζει: στις σκηνές του ένα πάλεμα κοινωνικό, που οι άφορμές του κ' ή ανάγκη του υπάρχουν. Γύρω από το Στρωτό, άδύνατο άσπ

γορητήριο. Μπροστά στην όρμη του κριτικού του όχι μονάχα η ήθικη βάση των δραμάτων του δε βρήκεν έλεος, αλλά (καλή ώρα!) ούτε η τέχνη του. Τόσο που πάει να πιστέψω κανένας πως η νεόφαν-τη κριτική έχει τα ίδια όπλα για τους πιο μικρούς και για τους πιο μεγάλους. Είναι μια παρηγοριά κι' αυτό, πέφτοντας κάτω απ' το μαχαίρι του άγα-πημένου μου Βρούτου, να μπορώ να ένωσω τα τε-λευταία λόγια του Καίσαρα με τα τελευταία λόγια του Σαμφών.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Υ. Γ. Δεν μου στέκει ναπολογηθώ (!) βέβαια για ζητήματα ύφους στον κριτικό μου. Μά να ζη-τάω ένας κριτικός να εірωνευθώ φράσεις και λόγια που εξεπίτηδες τὰ βάζει «σαν όμορφες κοινοτοπίες» ο συγγραφέας στα στόματα των προσώπων του και που τόσο χαρακτηρισίζουν κάποια μερικές ψυχές και μερικές καταστάσεις ψυχών, είναι μια παραγνώριση των μέσων που έχει στα χέρια του ο τεχνίτης για να φέρη το αποτέλεσμα του. Η έκφραση ενός ρο-μαντικού κοριτσιού σαν τη Μίνα δεν μπορούσε να εί-ναι η έκφραση ή δική μου. Και τα λόγια του Μάρ-κου, που είναι μια πεζή αντίθεση του Μάρθα και που επαγγέλλεται την πούληση, ενώ ο Μάρθας τη ζή, είναι λόγια ενός ξιπασμένου ρωμιού, που γύρισε απ' την Αγγλία και κάνει με τις υπερβολές του την κωμική απολογία της πρακτικότητας. Το να μιλάω κάθε πρόσωπο ενός δράματος τη δική του τη γλώσσα κι' όχι τη γλώσσα του ποιητή του, το θαρ-ρούσα προτέρημα. Ο κριτικός μου θέλει να κάνει τον συγγραφέα υπεύθυνο ακόμα και για τις άνοησίες, που μπορεί εν' άνωτο πρόσωπο να ξεστομίσει μέσα σ' ένα δράμα. Τέτοια εύθυνη, με την αλήθεια, δε θα τη βσταύσει κανένας απ' τους μεγάλους ποιη-τάδες, που τόσο όμορφα μεταφράζει ο Βασιλικός. Πολύ λιγώτερο έγω κι' η τέχνη μου. Π. Ν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

CATULLE MENDES
SERENADE

Le matin vint ingenu.
Tu m'as dit: Viens! Je suis venu
Un peu plus tard, tu m'as dit: Chantel!
J'ai chanté ta grace méchante.
Mais vint la nuit, la nuit d'été;
Tu m'as dit: Pars! Je suis resté.

Δροσοπεριχυμένη γελούσε ή αήνη,
και μοιές: «Ελα! κι' ήρθα ο ήλιος πριν να βγῇ.
Πιο ύστερα: «Τραγουδά!» μου λές, κι' εὐθύς ἐγὼ
τις τόσες σου τις χάρες με πάθος τραγουδῶ.
Κατόπι ήρθε ή νύχτα—μιά νύχτα δροσερή
Σὺ τότες μοιές: «Φεύγα!» Δὲν κούνησ' απ' ἐκεῖ.

Μ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

ρωμιά, που αγαπάει και θέλει τάχα την Αλήθεια, ενώ στο βάθος το έγω του μόνο θέλει,—κι' αυτού ο-στέρησε ο ποιητής, στὸ να μᾶς δώσει ζωντανὸ το χα-ρακτηρισμὸ του —παλεύει ή Ρωξάνη Καλόκαρδου με τη Στρατιωτοπούλα, ή κυρία απ' την κρατούσα τάξη, ή πιο βαθειά ήθικη κατάπτωση με τον ψηλότερο πό-θο και το ευγενικό ιδανικό μιας κόρης τίμιου φτωχοῦ υπάλληλου, μάχεται ή διαφθορά με την τιμή και την αγνότητα, πολεμάει: το παραδομένο με το νέο, το καθεστώς με την ανατροπή. το τωρινὸ με το μελ-λούμενο, τέλος ή Αλήθεια με το ψέμμα. Βαρὺς ο ά-γώνας, μένουν ασύντρυφες οι αλυσίδες. Νικημένη βγαίν' ή κόρη ή ευγενική και τραγικά είναι τα λό-για της: «Όχι! Όχι!... Δὲ δέχτηκε τίποτα! Δὲν άκουσα να δεχτεί τίποτα! Δὲν μπορούσε να δεχτεί τί-ποτα!...» Ο Καλόκαρδος κι' ή Ρωξάνη την κοιτά-ζουν σαστισμένα. Ο Στρατὸς κοιτάζει σκεφτικός το πάτωμα. Αλήθεια, φίλε μου Ταχινόπουλε. Εκείνος που θα πολεμήσει για την αλήθεια, θάχει συχαθεί τη συντροφιά του Καλόκαρδου και της Ρωξάνης. Θάχει ντροπή του να τους λέει και καλημέρα ακόμα.

Με τέτοιες στιγμές, σαν το τέλος της Β' πράξης, δὲν το πιστεύω να μᾶς συνήθισαν πολλά ντόπια δρά-ματα. Ο Ξενοπούλος ενόσταζε στις «Αλυσίδες» το

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. 8.— Για τις Έπαρχίες Δρ. 7.
Για το Εξωτερικό Δρ. 10.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τρι-μηρία) συνδρομές.

Κανόνες δε γράφεται συνδρομητής ή δε στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κίοςκια (Σύνταγμα, Όμόνοια, Εθν. Τράπεζα, Υπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχίό-δρομου (Ακαδημία), Βουλή, Στ. ός υπόγειου Σιδε-ρόδρομου (Όμόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στὴ Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Για την κυκλοφορία—Οι ραμολήδες του «Ρι-ζοσπάστη»—Γιατί βρίζεται ή Αύλη.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ κρούσμα της άσυνείδητης δημοσιογραφί-κης πενταρολογίας είχαμε πάλι την περασμένη βδομάδα. Μιά Αθηναϊκή φημερίδα, ο «Ταχυδρόμος», για να σηκώσει την κυκλοφορία της, που δε στεκότανε και τόσο καλά, κάθισε και σκόρπωσε μία άχρηστέστατη ιστορία για κάποιο Αθηναϊκό σπῆτι, με δνόματα και με καθέκαστα και με φανόλητες λο-γής λογής, ρεζιλεύοντας έτσι μία ήλάκαιρη κοινωνία και βρίζοντας ό,τι ιερὸ και όσι. έχει κάθε σπῆτι και κάθε φα-μελιά, για να πουλήσει έκτο διακόσια φύλλα παρατάτου, — για ένα κομμάτι ψωμί δηλαδή.

Οι άλλες φημερίδες φωνάζανε — από ζούλια, φουσκιά, οι περσόντες, γιατί τους έφτανε τέτοιο λαχταριστό λανράκι από τα χέρια τους—, καιτοι που σκευοφανθήκανε και βριστήκανε τόσο έλεεινά καταγγέλλανε τον «Ταχυδρόμο» στην Εισαγγελία, ή κοινωνία βούλωσε τη μύτη σφιχτά να μη λογοθυμήσει από τα βρόμια που εξαπολύθηκε κι ο καλός σου ο «Ταχυδρόμος» πώς θα αρρώστε ότι αντίκρι- τη γενική αιτιή κατακραυγή; Κορώθηκε ο άλγρος πύθμος πάνω στα έκατό διακόσια φύλλα του και φώναξε:

— Τι κι ήν καταγγέλλομαι για ψεύτης και ουκοφάντης και φαῖλος; Η κυκλοφορία μου διπλασιάστηκε, κι αυτό μονάχα λογαριάζω ἐγὼ!

Τὸ ξέρουμε. Την κυκλοφορία τους μοναχά λογαριάζουν, όλες οι πατριωτικές φημερίδες. Μή είναι καιρός πια θαρ-ρούμε ή κοινωνία να τους τρέψει αυτή την περίφημη κυκλι-φορία σὴς μοιές τους—; Φου ή Εισαγγελία νιώθει τα χέρια της μουδιασμένα.

★

ΤΡΙΤΟ φύλλο του «Ριζοσπάστη» —τρίτο γλέντι αθίνα-το. Καί πρώτα πρώτα ένα σπαρταριστό βραδερισμό του: «Γνωρίζομεν τῷ κ. Υπουργῷ, φέρονει μὲν τὴν περι-κεφαλαίαν τοῦ Ἀρεως, πιθανῶς δὲ ἀγνοοῦντα...» (αΡι-ζοσπάστης, ἀριθ. 3, σελ. 2, στήλη 1).

Μὴν ξεχνάτε, ζήανουμε, και την περίφημη δήλωσή του που δημοσιεύεται στὸ ίδιο φύλλο, 4η σελίδα, κάτω κάτω: «ὁ Ριζοσπάστης είναι ὑπὲρ τῆς καθαρειούσης και δσχημέρι βελτισιυμένης (αφέρναι μὲν, ἀγνοῦντα δὲ) γλώσσας».

Ἄς είναι. Ο κ. Φλυάρετος έχει πολλά να μᾶς πει ά-κόμα, αφού μάλιστα τον περιτριγυρίσανε, για συνεργάτες του, κι όλ' οι απόστρατοι Ραμολήδες και τρέχανε ναν του σφίξουν το χέρι και να έμικροτήσουν τον εθνοσωτήριο σκο-πό αυτού «περί προστασίας της θείας ήμῶν γλώσσας, ήτις αποτελεί την ψυχὴν αὐτὴν τοῦ έθνους, από των ἐπιβου-λευόντων αὐτὴ παραφρόνων μητράλοιων» μπρρρρ!

Κ' έχει ο Θεός.

★

ΝΑ ΟΥΓΡΑΙΑΖΕΙ κατὰ της Αύλης ο Φλυάρετος με το «Ριζοσπάστη» του, το βρίσκουμε λογικώτατο. Ο Φλυάρε-τος έχει πολυκαλά, γιατί είναι αρκετά ταχυπίνης, πώς ή Αύλη, όμα μωριστεί πουνέναν κανέναν ψευδοδημοκρατικό τον κάνει άμέσως Υπουργό και τον κουρελιάζει. Αυτό έγινε, ά θυμάστε, άλλοτε με το Λεβίδη που άστραφτε και μπουμ-πούνιζε κι όμα έγινε Υπουργός λουφαξε. Αυτό έγινε και με τον ίδιο το Φλυάρετο μία φορά. Γλυκιάτχε λοιπόν ο φίλος από την πρώτη φορά κ' ετοιμάζεται για δεύτερη. Τώ-ρα όμως θα παρακλέσουμε και μεις την Αύλη να μᾶς τον άφίσει κάμποσο καιρό το Φλυάρετο δίχως Υπουργείο για ναν τον απολάβουμε Ριζοσπάστη. Τέτια γλέντια δὲν άξίζει να σβήνουνται γλήγορα.

ΣΤΟΝ «ΕΡΓΑΤΗ» ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

Ἀγαπητέ μου «Εργάτη»,

Τὸ ἔρθο σου—ζυπνητήρι τοῦ 4ου φύλλου «Ευ-πνήστε όλοι» το ρούρηξ'α τίτια ἔρθο τιμία και με πόνο, βγαλμένα από τα καταβάθα της ψυχῆς και δλόδα στην ψυχή τρα... και, τίτια ἔρθο στ αλήθεια μᾶς χρειάζονται για να μᾶς ζυπνήσουνε.

Ἰσαμε τώρα οι ρήτορες τοῦ τύπου, της Βουλῆς και της πλκτείας, οι διάφοροι δηλ. δημοκῶποι κ' άεροκῶποι, κοιτάζανε πῶς να μᾶς άφρονίσουνε με τις

*) Τὸ γράμμα αὐτὸ σταλθηκε στὸν «Εργάτη» τοῦ Βό-λου και δημοσιεύτηκε μάλιστα και στὸ 6ο φύλλο του (26 τοῦ Γενάρη). Ὅπως όμως δημοσιεύτηκε κουτσουρεμένο και γεμάτο τυπογραφικὸ λάθος, σε πολλά μέρη θάλασανε κα-ταντίπ την έννοια και γι' αὐτὸ αναγκάζομαστε ναν το ξα-νατυπώσουμε σήμερα.

αδύνατο της σκηνῆς που κλείνουν, την όμιλία δηλ. μεταξύ Ρωξάνης και Στρατῶ. Τὸ βουδὸ άγόνια της Ἀστρούλας, ίσως οι ήχοι μουσικῆς μπορούσαν μόνο να την αποδόσουν. Οι τεχνικοίτες τάχα νάδερηκαν κι αὐτοῦ άνάμνηση, της Ἰντας Γκάμπλερ: Νορδηγικὴ έντελεκετουδὲλ κι αὐτὴ ή στιγμή: Πόστε δ.τι θέλε-τε. Ἔστω κι ως μέμνηση, την προτιμῶ απ' τις νυχτε-ρινές άπαγωγές, ός χρώμα τοπικὸ κι αν έχουν τού-τες. Καί ο μπάτσος, που κλει με το σκαστάρισμά του έλο το δράμα, κι' ός ναί: προβληματική ή αίσθη-

Ἀλήθεια, ή όρμη κι' ή γνωστικότητα, ή δυνατή και ή αλύγιστη ή Αλήθεια, ήμεινε στο πρόσωπο και στην ψυχή ενός κορι-τσιού. Είρω γὰ; Μπορεί να μου πῆς πολλά δυσκολοαπάντητα και σε δαῖτο. Ὅμως κοιτάς ποι άλλο από τα λόγια και τα φερόματα της Κρύας Αλήθειας, δηλ. άλλο κοριτσιότικο και μάλιστα της σειράς της δε μᾶς έδειξε ή Ἀστρούλα, παρὰ τον μπάτσο.

Τέτοια, θὰ μου πῆς, βρίσκεις ά θες πολλά σε κάθε δρά-μα. Πολύ σωστά. Την ούσία να βλέπουμε. Η ούσία είναι πῶς μᾶς έδωσε εικόνα ήλοφάντανη τοῦ Μεγάλου Κακοῦ της πολιτικῆς μας ζωῆς. Ἐκαμε τους όχτρούς τοῦ Κακοῦ αὐ-τοῦ να το σκαίνονται ήλιο τόσο, τοῦς φίλους του να το ντρέπονται. Τι άλλο θέμε; Ἔτσι σὴν σὴν μπορεί ναῦρη ή γαιρεία.

Φιλῶ σε

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

πιστεύω. Καί βέβαια δὲν είναι ο μόνος. Μά δὲν πι-στεύω ναῦμαι κι' ἐγὼ ο μόνος, που με συγκίνησε ή κραυγή της κόρης (32). Μπροστά σ' αὐτὴ ξεχνῶ το

32) Δῶ, θαρῶ, μπορεί να τυπωθεῖ κ' ένα γράμμα τοῦ Ἐφταλιῶτη που χαρακτηρίζει ελλικρινὰ και φαιενὰ τις «Αλυσίδες».

Hessle,
near Hull, 6.2.08.

Ἀγαπητέ μου,

Ο,τι σηκώθηκα από δυό ώρες διάβασμα. Μονορούφι τις πήρα τίς: «Αλυσίδες» σου, όπως ήθελα.

Ἐστὸ κατόρθωσες να κάμης δικό σου είδος, δικό σου σκο-λειδὸ στο θέατρο. Να διδάσκει, κι ως τόσο να είσαι δραμα-τικός, κι όχι ρητορικός, μήτε πάλι διαλογικός. Μεγάλη τέ-χνη αὐτό. Ἀφίνω που μεταχειρίζεσαι τη γλώσσα οἱ μᾶστο-ρης. Ἀφίνω που μιμῶσαι τη ζωή σαν τεχνίτης.

Ἀπὸ την άρχή με πήγες από τα χέρια και μ' έφερες ως το τέλος. Την είδα τη ζωή που μου παρουσίασες ήλάκαιρη. Ὡς και τη σούπα της Στρατιδαινας τη μύρισα. Στὴ σκηνή που μαλόνει τάντρογνο (Μίρος Α'), έπειτα ἐκεῖ που άλλό-ζει το Δῆμο ή Ρωξάνη, καθώς και στο Γ' μέρος, ἐκεῖ που ο Δῆμος πρωτόρχεται και τον πασαλείβει κολακείες ή Στρατι-δαινα.—με συνεπήρες και πήγες.

Η καταστροφή, όπως έγραφε, Γοργή και δραματική. Ἐγὼ μάταιους δὲ θάβαζα. Ἐστὸ έβαλες. Δὲν έχασε το δρά-μα εξαιτίας του. Τουλάχιστο συμβάλλεται με την περικυκλι-οῦα της Ἀστρούλας.

Ἐκείνο που μου φαίνεται βιασμένο στο έργο, είναι που ή